

Marhabetegségek s marhadög ellen,

melyek a meleg nyáriidőben, a szarvasmarhák, sertések s a lovak közt a legnagyobb mértékben dühöngnek, a korneuburgi marhapor mint óvózer a legkínzóbb sikerrel alkalmazható; valódi minőségben a következő bizományos urnaknál kapható s rendelhető meg:

PESTEN: Török J. gyógyszerészárban, király-utca 7-ik szám alatt, — Thalmayer és társa, — Halbauer testvérek, — Glatz I. E. 698 (3-7)
BUDÁN: az udvari gyógyszerészárban.

ARADON Probst J. F., Tones és Freiberger, — B-Gyarmaton Sippler testv., — Brassóban Hesseheimer J. L. és A., Gyertyánfy A. és fia, — Breznóbányán Zornlaib G., — B-Csabán Birner B., — Csaczan Bentstth Ferd., — Csaktornyan Marosiuti örökösei, — Debreczenben Csanak és társa, — Dobosin Tiracher E., — Esztergomban Bierbrauer J. C., — Egerben Steinhauser A. L., — Eszéken Deszathy István, — Ersekújvárott Conlegner Ignác és Kappel J., — Fehérvárott Kovács P. és Legmann A., — Győrött Jeri A., — Ipolyvárosban Mikulásy T., — Kassan Novelly A., — Komáromban Ziegler A. és fia, — Körömczön Ploy C., — Kézsmárkon Genersich A., — Léván Bolesmann A., — Liptó-Szent-Miklósban Krivos J., — Lugoson Kronetter Ferencz gyógyszer., — Miskolczon Spuller J. A., — Maros-Vasárhelyen Fogaras Demeter, — Nagykanizsán Feszeltóter J., Rosenfeld J., és Zerkovits W. A., — Nagyszombatban Smekal W. A., — Nagyváradon Kalovics Károcsy, — Nyíregyházán Mathaides G. gyógyszer., — N-Tapolcsánban Pollák J., — Pécsétt Herzog B., — Pozsonyban Scherz F., Wimmer J. és Hackenberger testvérek, — Pancsovan Rauschan és fia, — Rozonyán Pó J. J., — Szepel-Szent-Györgyön Kovács és fia, — Selmeczen Dinák J. E. és Zelenka F., — Szigetváron Koharits C., — Simandon Ceiky M., gysz., — Sopronban Pachhofer L. és Müller, — Szegeden Aigner, — Sziszekben Wellenreiter A., — Tatan Hannel C., — Tisolezon Bukovszky A. L., — Török-Szent-Miklósban Hoffmann W., — Trencsenben: Weiss L., — Ujvidéken Schreiber F., — Vag-Ujhelyen Bayerdorff L., — Veszpremben Tuskan Mayer, — Zimonyban Joannovits D. és fia urnaknál.

GRIMAULT és TÁRSA

gyógyszerészek

növény-matico-injectiója s matico-tokocskái

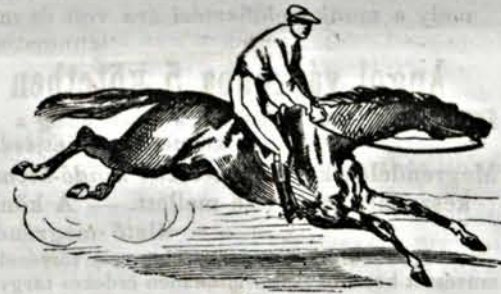
Párisban, 7, rue de la Feuillade.

Ezen legújabb gyógyító szer, mely a gonorrhoeák gyors és sikeres gyógyítására, anélkül, hogy stricturákat, vagy a belső részekben gyuladásokat okozna, a matico-perui faleveleiből van készítve. Dr. Ricord a párisi orvosok legnagyobb része, mióta ezen gyógyító-szer feltalálását, minden egyéb ilyenmü szerkezt mellőztek. A belvétel a következő követéssel alkalmazatik, a tokocskák minden rögzött s elvált esetekben, melyek a copahá s kubébamag s más egyéb érzős alpakra készítet belvételre nézve iszonyú nem akartak vétenek használatba. — Raktárak: Németország nevezetese városai minden gyógyszerészárban.

Magyarországra nézve a főraktár létezik Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerészárban a király-utczában 7-ik sz. a. 656 (5-24)

699 (1-3)

Fontos hirdetmény lótulajdonosok számára!

Hogy egy háziaszer cséljának kellőleg megfelelhessen s megbecsülhetlennek tünjek fel, megkivánatik, hogy az, alkalmazásában a leggyorsabb, amellyel hathatóságára nézve alkalmazható és ócsa legyen. Mint ilyen s rendelhetőnek tökéletesen megfelelő háziárat, Kwidra F. J. korneuburgi gyógyszerész és kir. szab. üdítő-nevedt (Restitutions-Fluid) ajánlanak lovak számára. Ebbeli állításunk igazolására a következő sorokra támaszkodunk.

Örömmel szolgál, őnt tisztelt ur egy újabb eredményről, mely hírneves üdítő-nevedt alkalmazása által egy rokkant lovamonn elérte, ezenel tisztelttel értesíteni Ezen állat, erős lovasági okozta meghülés következtében oly veszedelmes gyuladásban szenvedett, hogy mind a négy lábán megbénult ugyannyira, hogy csak a legnagyobb erőmögtesítéssel lehetett az istállóból kivezetni. En ezen lovat minden másodnap számalával jól megdörzsöltem, s ezen dörzsölés után a test fájós részeit langyos vízben felezesztett folyadékál megmosatván, annak lábait a oszlóktól kezdve ugyanezen folyadékba mártott vízsonnyalgyál beburkolttam.

Az ezen müttét által beállott esorvaslást sikerült egy adag ön korneuburgi porával eltávolítani, mely nekem a legkielegítőbben sikerült is.

A betegség minden más egyéb szokásban levő költséges gyógyszerkezt mellőzésével tökéletesen eloszlott. A ló most már szolgálatra képes, s ezen legegyszerűbb eljárás egy istállóbeli szolgál által vétezt véghez.

Midőn önnök, mint ezen üdítő-nevedt feltalálójának ezenel hálás köszönetemet nyilvánítanám, szabad legyen az összes lótulajdonosok érdekében azon óhaját kifejezmem, miszerint mind üdítő-nevedt, mind pedig korneuburgi marhaporának egy istállóban sem volna szabad hiányoznia.

Bécs, február 28-án 1864.

Tisztelttel

Perger A. F.

a „Pferdefreund“ szerkesztője.

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, királyutca 7. sz. a. Továbbá:

B-Gyarmaton: Omazta T., — Debreczenben: Bignio J., — Eperjesen: Zsembery J., — Eszéken: Deszathy, — Esztergomban: Bierbrauer J. C., — Gyöngyösön: Koczánovich J., — Győrött: Eker F., — Isperen: Flamm L., — Kassan: Novelly A., — Kolozsvárt: Wolf J., — Komáromban: Ziegler A. és fia, — Lugoson: Kronetter F., — Miskolczon: Spuller J. A., — N-Becskeken: Haidegger, — N-Kanizsan: Fesselhofer és Rosenfeld, — Nagyváradon: Jánky A., — Pécsétt: Háty E., — Pápan: Bermüller J., — Pozsonyban: Scherz F. és Hackenberger testv., — Rimaszombaton: Hamalár A., — Szabadkán: Sztójkovits D., — Szegszardon: Hutter A., — Szolnokon: Scheitlik, — Szekesfehérvárt: Kovács P., — Trencsenben: Weiss L., — Tepliczen: Weiss L., — Varazsdon: Halter F., — Zagrabban: Mihics Gr.

Egy palack ár 1 ft. 40 kr.

Két palacknál kevesebb nem rendelhető meg, a pakolásért 30 kr. számítatik.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

Wigand György könyvtárosnál Lipcsében jelent meg, s Magyar-honban minden hiteles könyvtárosnál kapható:

JÉZUS ÉLETE.

Írta

Renan Ernő.

Kis 8-rét. (399 lap.)

(2-3)

Horitékba fűzve ára 1 forint 50 krajczár ausztr. érték.

A dors-máj-olaj használata fölösleges!

GRIMAULT és TÁRSA

gyógyszerészek

jódtartalmu retek-szörpje

Párisban, 7, rue de la Feuillade.

A párisi kórházak leghírneves orvosi bizonyítványa által az e szörp fölötti vélemények több egyetem által igazolottnak s megpróbáltatott; e szörp, a dors-máj-olaj helyett — melyet jóval feülül — a legnagyobb eredménnyel használatik. Meggyógyítja a borbetegségeket, skrofulákat, vér-vizibetegségeket, apadásot s a bór bégységét, az étvágy-bínyt, s erősíti vértisztítást által a szerveket. Egy szóval: e szörp a leghatóságos vértisztító szer. A beleket s gyomrot — mint ez közönségesen a hamuszír s vas-bílnál történni szokott — soha meg nem rohanja; kis gyermekeknek is, kik mirigy-bántalmakban szenvednek, a legkiválóbb eredménnyel használható. Dr. Cazenave, a „S. Louis“ kórház orvosa Párisban, e szörpöt különösen borbetegségeknél ajánlja. — Raktárak: Németország nevezetese városai minden gyógyszerészárban.

Magyarországra nézve a főraktár létezik Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerészárban a király-utczában 7-ik sz. a. 654 (5-24)

Ügynökségi

iroda-megnyitás!

városház-utca 1. szám Pesten.

Alulírott tisztelettel értesíti a t. cz. közönséget, miszerint a nagymélt. magyar királyi helytartó-tanácsból egy

országosan engedélyezett

kereskedelmi s iparügynökségi iroda

felállítathatóság szükséges engedélyt elnyerni szerencsés volt.

Ezen intézetnek feladata leend: egyrészt a gazdaszoknak, kereskedőknek és iparosoknak egymás között, másrészt azoknak a közönséggel és viszont keletkező viszonyban közvetítőképen működni.

Különösen pedig kiterjed működése:

Közvetítő-eljárásokra:

Adasvevések s haszonbérletek körében. Mindennemű ingatlanságokra u. m.: fekvő birtokok, városi és mezői épületek, erdőségek, szőlők, építkezési helyek, gyárak, bányák magán-üzletekre és ipartelepekre.

Mindennemű nyers terményekre. u. m.: gabona, bor, dohány, kender, gubacs, liszt, gyapju, reepe, tűzi-fa és egyéb ily kereskedelmi árucikkekre. — Hitel-intézetektől és magánosoktól pénzkölcsönök eszközésére, — továbbá: pénzbeli előlegezések adására állami és iparpapirokra, a lehető legjutányosabb kamat-számítás mellett.

Bizományi üzletekre, és pedig:

Pénzbekajtsókra bank- és váltó-üzletekben. — Élet- és elemi kár biztosítási ügyekben. — Ügynöki eljárásokra, és pedig: uric-saládok, uradalmak, nagyobb birtokok, bel- és külföldi kereskedő-házak, részvénytársulatok, hitel-intézetek érdekében, egy minden iparkiallított ügyekben. — Hirlapi és egyéb előfizetések, egy részvények és kamatfizetések eszközésére. — Megrendelések teljesítésére: gyáraknál, egyéb üzleteknél, egyes kereskedők- és iparosoknál. — Csere-üzletek eszközésére. — Házak és egyéb javak kezelésére. — Szállítási üzleteknek megrendelésére. — Polgári, katonai, kórházi és táp-intézetekbe való felvételek kieszközésére. — Házi titkárok, müteni és gazdatisztek, ügynökök, könyvvivők, kereskedő-segédék, általában magánhivatalkók elhelyezésére.

Írásbeli teendőkre, jelesül:

Számadási ügyekre vonatkozó beadványok és kérvények szerkesztésére, azoknak az illető hatóságoknál benyújtására, elintézésük eszközésére és szükséghez képesti szorgalmazására. — Magán-számadások szerkesztésére, megvizsgálására. — Költségvetéseknek elkészítésére. — Levelezések vitelére egyes személyek és testületek ügyiben (magától értetvén a legszigorubb titoktartás mellett). — Hiteles másolatok és magánfordításoknak különböző nyelvekeni kieszközésére, illetőleg elkészítésére. — Mindennemű a kereskedelem és ipar alá tartozó ügyekben, hirdetések, jelentések, felszólalások, nemkülönbön egyéb czikkeknél szerkesztésére, s bel- vagy külföldi lapokba való felvételük eszközésére.

Végre ügynöki irodám a t. cz. uric családok, intézetek, uradalmak, birtokosok, társulatok és kereskedő-házak részére elváltl bármennemű, hatásköréhez tartozó irodai és bizományi ügyeket, és ezekben az illető meghagyások szerint akár esetenkünt, akár évi díjazás mellett a legpontosabban eljárand. — Kelt Pesten, 1864. évi június hóban.

TETTAU LAZÁR,

közügynök és az országosan engedélyezett kereskedelmi és iparügynökségi iroda tulajdonosa.

704 (3-4)

Pest, julius 31-én 1864.

Előzetési föltételek 1864-dik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer használtott petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalkunk száma: más hirdetések előfizetése: Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollin és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajton. — és Pesten: a ker-tész-gazdasági ügynökné Is. József, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Szalay László.

(1818-1864.)

Szalay László 1813-ban april 18-án született Budán, hol atya helytartósági titkár volt. Már gyermekégekben s első ifjúságában némi ellentétes hatások alatt fejlődött. Előbb szülővárosában tanult, de atya attól tartván, hogy fia nemzetiség dolgában nem nagy haladást tesz, Szekes-Fehérvárra küldötte, hol két évet töltött, s így a magyar és német mivelttség vegyülete volt szellemének első tápláléka. Első ifjúságában is hasonló tüneményt látunk.

Horvát István még tévedéseiben is jótékony magyar írása épen oly lelkesítő hatott reá, mint Kazinczy terakvése, ki az európai szellemnek gyújtott oltárt. S valóban alig van írónk és államférfiaink közt valaki, kibin a specificus magyar és specificus európai mivelttség oly összhangzón olvadt volna össze, mint Szalayban. Kazinczy és Szemere barátságukra méltatták a még iskoláit alig végzett ifjút, kit a szép cultusa költői kísérletekre buzdított. Nehány költeménye és kritikai czikke jelent meg az akkori lapokban és zsebkönyvekben, majd

nem sokára egészen felhagyott a költészettel, érezte, hogy nem költőnek született, de mind végig az izlés embere maradt, s költői kísérletei nagy befolyással voltak stílusa fejlődésére. E kísérletek avatták őt be a megújított magyar nyelv titkaiba s adtak prózájának fordulatoságot és emelkedettséget. Ide járult klasszikai tanulmánya; sikerrel tanulta el az ó-világ íróitól a nyugalmas méltóságot és erőteljes hangzatosságot. — Philosophiai műveltsége szabatoságot és mélységet kölcsönzött előadásainak; journalistikai pályája könnyedséghez szoktatta, míg később történelmi tanulmányai folytán a régi magyar nyelv szépségei mintegy önkénytelen szövődtek be stílusába. — Nem csak egy nembin gazdagította a magyar prózát: a szónoki, értekező s a történelmi elbeszélő nembin. E mellett leginkább tanulta hazánkban a törvénysszerkesztést.

SZALAY LÁSZLÓ EMLÉKÉRE.

nem maradt az. A koraérett és komoly ifjú melyen tekintett a magyar közéletbe, s úresnek találta. Mélyebb hazafi-fájdalmat érzett mint bárki, de nem azon eszméktől várta a jövőt, melyeket szonokaink a megyei és országgyűlési termekben hirdettek. — Mint egyik hírlapi cikkében maga bevallja, csak egyetlen ember, egyetlen könyv volt hatással reá: Széchenyi „Hitel”. A reform, az átalakulás bajnokának esküdt föl, de nem lépett se a megyei termekbe, se az izgatók közé, hanem dolgozószobájába vonult, hogy részletesen és tudományosan tanulja az európai civilizáció nagy eszméit; több ízben külföldre utazott, hogy közelebbről ismerhesse az újabb államélet intézményeit. Mint jogphilosoph lépett föl, s az években majdnem kizárólag ily nemű munkákat írt. (*Themis. Értekezések a jog és közgazdaság körében. 1837—39. Budapesti Szemle. 1840. A büntető eljárásról különös tekintettel az esküdtzsekre. 1840.*) Szorosan vett tudományos jogi és politikai irodalmat kívánt megalapítani s egyszersmind magasabb szempontból megvitatni az átalakulás nagy kérdéseit. Ugyazoltva egészen új ténre lépett föl s oly hézagot törekedett betölteni, mely maig sem eléggé betöltve. A közönség azonban részvélenl fogadta, vállalatai elakadtak. Először nem a közönség tüntette ki, hanem az akadémia, mely 1836-ban levelező, 1838-ban rendes tagjává választotta, s az 1840-i országgyűléstől kiküldött büntetőjogi országos választmány, mely egyik tollvivőjévé nevezte ki, pedig még ekkor nem volt az országgyűlés tagja.

Az 1843—48-évek közt nyílt meg Szalay pályájának legnevezetesebb korszaka. Őt, mint történetírót ismeri leginkább a közönség. Lehet, hogy mint író e ténre legnagyobb, de a nemzeti életre mint journalistát, mint egy politikai új párt legelhatározottabb képviselőjét, sőt vezérére gyakorolt legnagyobb befolyást. Az 1843—44-országyűlésen mint Korpona követe lépett föl; figyelemmel hallgatták, de nem tartozott a befolyásosabb szonokok közé. 1845-ben a „Pesti Hírlapot” vette át, előfizetői 500-ra olvadtak le; Csengerynek adta át a lapot, de tovább is dolgozó-társa maradt s eszméit folyvást hirdette. Pályatársai gunynyal fogadták, mint tudóst, ki a politikába elegendik, és gyanúsítással, mint a ki meg akarja oszlatni az ellenzékét. Nehány barátjából állott tulajdonkép pártja, de melyen hitt jövőjében; s im, alig tölt el négy év, s az egész ország elfogadta, törvénykönyvébe ígattta eszméit, az alkotmányos központosítás, vagy jobban mondva, a képviselői parlamentarizmus kormány rendszerét. Az izgatók a kigonyut tudós eszméiből merítették tudományukat, a vezérek a lenézett pártocská jellegét irták zászlójukra. Pályája e szakában két munka jelent meg tőle. (*Publicistai dolgozatok. 1847; Szonokok és status-férjak könyve. 1846—47*). Az első hírlapi cikkei gyűjteménye, mely politikai tanait foglalja magában, a másik e tanoknak mintegy gyakorlati magyarázója. Hírlapi cikkei forma tekintetében is nevezetesebb Ő volt az első, ki divatos vezércikkeink virágos szonokiaságával szemben, az európai jog-nalitikai formák áttüntetésével, némi ellenhatást igrkezett felkeltetni.

Az 1848-i év a diplomáciai pályára sodorta, s kitünő tehetségének új oldalát fejtette ki. Frankfurtba ment, mint a magyar kormány küldötte a német központi hatalomhoz. 1849-ben Sveiczba vonult, s a magyar történelem tanulmányába merült. A mult poros okleveleit és évkönyveit forgatta, a történelmi fejlődés nagy tanulságait vizsgálta. Látszólag mi sem lehet ennél

ellenkezőbb, s mégis épen ez adja meg Szalay történelmi munkáinak becsét, s emeli legnagyobb történetírónkká. Ő tekintett először magas szempontból e nemzet történetére; jogphilosophi és politikai ismeretei és tapasztalatai rejtélyeket nyitottak meg előtte, melyeket eddig nem ismertünk; művészi izlése életet öntött a holt anyagba, jellemzősége megörizte attól, hogy hízzelegjen a pártok vagy a nemzet előítéleteinek. „Magyarország története” első kötetei Lipésében jelentek meg 1851—53-ban; vizsztatérvén hazájába is folytatta. Mint vizsztatáló, böles, ítélő bíró és művész állott előttünk, kibem a philosoph és történetíró egyesülése az államférfiu nagyságára mutatott. Megjelenése a történelmi ténre a történelmi tanulmány és kutatásnak egészen új lendületet adott. Folyvást az első sorban állott, s a legszorgalmas volt, mit bizonyítanak a következő tíz év alatt megjelent számos történelmi dolgozatai s kiadványai: (*Magyar történelmi emlékek 1856—60; Adalékok a magyar nemzet történetéhez a XVI. században 1859; Vencsics Antal minden munkái 1857—60; A magyar történelemhez Erdély és a porta. 1861; II. Rákóczy bujdosása. 1862; Gróf Eszterházy Miklós. 1863.*) — 1861-ben ismét a politikai és publicistai pályára lépett. Az országgyűlésen mint Pest város egyik követe jelent meg; beszédei és hírlapi cikkei ez időszak legkittünőbbjei közé tartoznak. Ugyanekkor három röpiratot is írt, melyekben néhány fennforgó kérdést a történelmi kritika világánál igrkezett tisztába hozni. (*A horvát kérdéshez. 1861; Fiume és a magyar országgyűlés. 1861; A magyarországi szerb telepek jogviszonya az államhoz. 1862.*) E fíradhatlan munkásság s az akadémia titkári hivatalának gondjai egészen elgyöngítették a különben is beteges férfit. Orvosai a wild-badi fürdőt ajánlották, hova a mult hóban el is utazott, de alig használta s roszabbul lön. Haza indult, de Salzburnál nem jöhett tovább, hol e hó 17-én délután két óra-ker elhunyt. Tetemei Pestre hozatván, temetése 22-én délután 5 óra-ker ment véghez, a tisztelet, részvét és fájdalom őszinte és megható nyilvánulása közt, roppant néptömeg kíséretében.

A „Koszoru”, melynek szabatos előadása nyomán közöljük ez életrajzi adatokat, cikke elején jellemző vonásokkal állítja elénk elhunyt nagy hazánkfia képét.

„Szalay László nincs többé, — ugymond — csak a nemzet gyászában él, csak érde- mei emlékekben fog élni, a meddig a négy folyam partján lelkesüléssel gondol az unoka Magyarországy történelme újabb korszakára, melynek az elhunyt egyik kiváló hőse volt.

Szalay kitünő s a maga nemében csaknem egyetlen állást foglalt el a magyar közéletben és irodalomban. Oly ellentétek egyesültek benne egy őszhangzó egészszé, melyeket nagy részt különválva s egymással küzdelemben látunk fejlődésünk folyamában. Tudós volt s egyszersmind államférfiu; hatásos szonok s nagy késziltésű szakember; jogphilosoph és történelmi kutató, s egyszersmind az izlés embere, ki művészi formákra törekedett; az európai új eszmék bajnoka s a történelmi fejlődés mély ismerője, a polgári osztály első valódi szonoka. Szilárd és lelkesült hazafinak ismerte mindenki, de szilárdságának nem dacz és ambí- tio adtak erőt, hanem lelkiismeretesség, tudomány és tapasztalat, melyek egyszers- mind mindig megóvták a tulzás veszélyeitől. Nem vadászta a tömeg tetszését, nem váln- lain emelkedett még akkor sem, midőn esz- méi győzelmet ünnepeltek.

Nem kedvezett neki sem születés, sem

szerepese; részvétlenség, sőt guny fogadta irodalmi és politikai pályáján, de egy böles nyugalmával, a hazafi kötelelőségével küzdött, s megérte azt a ritka elégtételt, hogy egy nagy napon ellenfelei elfogadták eszméit, irányához szegődtek. Nem kért részt a dicsőségéből, de tovább áldozott a haza dicsőségére. Tapasztalat, tanulmány- és utazásból épen úgy ismerte a külföldi viszonyokat mint a hazaiakat, s mig itthon termékenyítő eg hatott pályatársaira, a külföld nevezeteseb tudósai- val való összekötte- tése folytán mintegy képviselője volt a külföld előtt a magyar tudományosságának. Hiven ragaszkodott egyházához, de szóval, tettel védte a más vallásfelekezetek százados jogait és természeteseb fejlődését, s mint törté- netíró nem vallásos vagy politikai párt szempontjából ítélte meg a nagy események napjait, a hazai és emberi érdemeket. S mint ember szerénységet önérettel, komolyságot szelleműsséggel, szigort emberszeretettel, udvariasságot őszinteséggel egyesített, de mindenek felett jellemző ot, mint embert, író, publicistát és törvényhozót az a törek- vés, hogy a magyar nemzetiség, alkotmány és irodalom minél bensőbb, s fejlesztőbb kapcsolatba jöjjen az európai civilizatio nagy eszméivel. Ennek áldozta egész életét, azt hagyta szent örökségkép nemzetének. Ime a férfiu, kit elvesztettünk.

Egy várromon.

A régi mult szól a jelenhez Búbajos hanggal e romon. Maholnap már már nyoma sem lesz Pedig mi nagy volt egykoron. A szép tájra mélyre néz el — Mint egy a kit túl élt kora — Kelletlenül daczol a vésszel, Falának hull egy-egy sora.

Nagy ur lakott e várba hajdan Szerette a harcot, zenét. Sok kinose volt, hogy végre, majdan Ez rontsa meg szívét, eszt. A népnek ő áldása, védje... De később átkává leve. Nem volt a ki a népet védje S hogy felkeljen ő ellene.

De végre por lesz, a mi csak por, Kídült a büszke vár ura. Ki — épen ugy mint e sötét kor Komor világa — elmula. A vár omol, alig hogy állhat, Sipitő vérese száll fel, Az ivadék lakot csinálhat Falából, mely hull lefelé.

Ha néha feljön a derült hold, Megnépesül a várterem. Ki itt fekszik, mind felkel a hol: S a bércz tetőjén ott terem. Kezökben lánssa, bárd, nyilakkal Együtt függ a vad kelevéz. Csátára mennek csendbe, halkkal — Mig aztán minden elenyész.

Szárnyasagér tanyáz a bástyán S egy-egy kigyó ceuszkálva jár... Lyukat hol itt, hol ottan ásván Rombolva ugy miként az ár... A szép, a nagy, mind ily mulékony, Enyészet jár hát mindenem. Tanuld meg e bú omladékon, A szellem por sohsem leszen.

Pap Gyula.

Egy birodalom végóráiból.

(Párisi kep az 1848 évből.)

A Tuileriához tartozó kertlakok egy- kében épen egyet üt az óra; 1848 február 24-kének első órája van. Az éj fagyos és sötét; de az óriás város fölött függő pártó- meg fehéren csillog a gázlámpák ezreinek visszfényétől. — A vén királyi lak, mely már annyi vihart túlélt, — a Tuileriák pa-

lotája, melyben Maria Antoinette szötte cseleit, a hol a konvent dühöngött, s Napoleon kényurkodott, — kívül és belől most is azon szokatlanság, nyugtalanság és szepe- ges képét mutatja, mely az uralkodók és államok válágát szokta megelőzni, mint a forgószél a zivatart. Az örök mindenütt két- szerezve, háromszorozva, — a nagy udvar vaskapui pedig zárva vannak. A palota homlokzatán az abl-kok nagy része minden emeleten ki van világítva, s a földszinti fo- lyosoknál látható, a mint a felsőbb torná- cokban siető lámpák eltűnnek, meg ismét visszatérnek. A lépcsőkön és előtermekben zibongó zaj; s az államférfiak s táborno- kok, az udvarnokok és udvarhölgyek, a szolgák és komornák jönnek, mennek. Min- denütt hosszura nyult ábrázatok, ingerült arcok, kérdő tekintetek és titkos suttogások.

A palota körül harci készületek foly- nak. A Rivoli-utca hosszában a gyalogság- ból egy hadoszlop áll fegyverben. A köbe- eső ténre a tűzéréség nyargal ágyuival. A Szt.-Honoré utcában s egész a Palais Roya- li erős lovas hadtest táboroz. A Szaj- napart egész hosszában, a meddig csak a Louvre elterül, szintén erősen meg van szállva. A gyalogság sorai mögött itt is ágyuk vannak fölállítva, különösen azon pontokon, a hol a három hid a folyam bal- partjára nyulik át. A legénység arczán bi- zonyos kedvetlenség és lankadság tünik föl a figyelmes vizsgáló előtt; mert már két- nap, két éjjel folytonosan hasonló szolgálá- tot tettek. De benn a lovartéren minden élénkebb. Lobogó fenyőszurok fátylák vörös fényt árasztanak a tágas ténre, mely minden oldalról különféle fegyverzetű katonasággal van körülveve. Középen tömött félkörben törzs- és egyéb tiszték állnak, ezek előtt pe- dig a tábornokok gyűlnek össze. A félkör központján egy hatalmas termetű, deli tar- tású férfi van; széles vállaira fölcsapott kö- penye alól gazdagon himzett egyenruha látszik, s a fején levő fehér tollas, fölhaj- tott szélű kalapról Franciaország tábor- nagyát ismerhetni föl. — Oldala mellett egy nyulánk férfi áll tábornoki öltözet- ben, kinek főuri finom, hideg, mondhatni gögös, de szilárd és értelmes arczvonásaiban Nemours hercegre, Lajos Fülöp második szü- lött fiára ismerünk. A tábornokok mögött köpenybe és bundába gondosan beburkolózó két polgári egyént pillantunk meg, kikről nem tudni bizonyosan, hogy a bukó rend- szernek félig vagy egészen letett miniszte- rei-e? Az egyik Guizot, a másik Duchétel.

„Urak” szól Bugeaud tábornok fuchés és nyers modorban, „a király engem Páris összes fegyveres ereje s a nemzetörtség fölött főpa- rancsnoksággal bizott meg. A zendülökkel gyorsan vizsni kell. Vigyázzanak, hogy ez- uttal hírem tisztaságán csorbát ne ejtsenek.” Isly hercegrenek — a kit általánosan „Blaye-i börtönör” vagy „Transnonain utca- i hentes” czimen ismernek, — tréfás szavait visszatetsző mosoly kíséri. De esönd! a fo- lyam mentén mi tompa morajt hoz magával az éji szél a Cité-sziget felől, azon népes vá- rosrészekből, melyek a Szajna balpartján a Pantheon mellett, s a jobb parton a Hotel de Ville és a Bastille-tér, s a Boulevard környékén fekszenek? Harsány zibongás, most növe, majd fogya; ezerféle hangve- gyülék, most fűlsértő hangzavarba oszolva szét, majd egy közös sohajításba, zokogásba és mennydörgésbe olvadva össze, mint midőn a tenger hullámai tajtékozva szétörnek a part szikláiban. Jobban figyeljétek! az egy- hangu zibajból már egyes érthető hangok törnek elő: „Allons enfans!” melyre távol- ról a „Le jour de gloire est arrivé!” fele; meg mint a szikrát szóró röppentyű, emel-

kedik ég felé a halhatatlan végdal: „Aux armes, citoyens!” Fegyverre polgárok! A tábornagy öszeb húzza vállán a köpenyt s így szól: „Majd mindjárt beszé- lünk a barr-kádok hőseivel. Kettős töltést a fegyverekbe! Azonnal kiosztom parancsai- mat, csak a mozgalom elnyomásának tervét állítom össze.”

Mig ez, a győzelemben nem is kétkedve, terveit készíté: azalatt két férfi nagy fárad- sággal iparkodik a palota udvarába s on- nan a kertlakba jutni; az egyik királyi had- segéd egyenruhában, a másik polgári öltö- zékben; ez utóbbi a középmetétnél is sokkal alacsonyabb. Prémés felöltönyének fölhaj- tott gallérai mögül szokatlan nagy feje fölűnő. A mint öltönyéből kiburkolózik, egy koros férfi áll előttünk, épen nem szép ábrázattal; szeméből tűz csillámlanék, ha azokat terjedelmes pápaszem nem takarná el. Leveszi kalapját, azután letörli homloká- ról az izzadságot, mert kurta lábszáraival útközben nem egy barrikádon kellett átuga- rania, s ugszólván akadály-versenyt futnia. Ezután követi a vezetőt, Berthois urat, a király dolgozószobájába. Mentében két férfi- val találkozik, a kik épen onnan jöttek. Guizot és Duchétel volt. A mint a kis ember két fölsimerte, egy gúnymosolyt nem tudott le- küzdeni. Az előteremben de Montalivet, a civillista igazgatója siet a kis ember elé; oly egyéniség, a ki határozottan egy nagyító üve- gen át nézett fücskához hasonlít; egyébiránt egyik alázatos szolgája azon „rendszernek,” mely a mai nap eseményeit vonta maga után.

„Ah, Thiers ur,” — ugymond de Mon- talivet — „örülünk, hogy itt láthatjuk önt. A király különben is számított az ön jöttére. De kérem, kímélje ön a királyt.”

„Kíméljem a királyt? Első kötelelőségem szemébe mondani a valót.” Így szolt a kis ember, a kit ez órában nagynak láttak.

Nehány percz mulva — két és fél óra körül — Thiers az Egalité hercege fia előtt állt, kinek királyi alma, melyet egykor Dumouriezzel a belga határokon a táborban látott, 1830. júliusában beeljesült, — s a mely ma újra szétfoszlik, mint az álom. A finom öreg ur ez órában még távolról sem gyanította, hogy mielőtt a nap leszáll, „pol- gár-királyságának” minden ragyogványa s egész hatalma földönfutóvá lesz. A két utolsó nap eseményei a már közel 75 éves embert testben jóformán megtörték, — egészen finallbe burkolva, kimerülten ült egy kar- székben; — de nem tudták kiábrándítani azon mámorból, hogy a hatalom most is kezében van. Thiers hivatása, melyre éjfélok hatá- rozta el magát, büszkeségét érzékenyen bántó nagy engedékenységgel volt, s a mint a meg- érkezőt bejelentették s bevezették, a meg- alázott büszkeség s az izgatott kedély oly erőt kölcsönözött az ősznek, hogy helyéből fölemelkedve, a kis embert a következő nyers szavakkal fogadta: „Ön ismeri a hely- zetet. Én Molé-t hívtam, de nem jött, azért kénytelen vagyok az ön szolgálatait venni igénybe. Van-e kész miniszterjegyzék ön- nél; erre rögtön szükségem volna.”

„Uram, én a meghívást sem vártam, azért jegyzék sincs nálam.” „Vagy ugy! Mondják, hogy ön nem akarna többé a kabinetbe lépni.” „Valóban az volt szándékom.” „Önök társakat kell keresnie. Tudja ön azon kellemetlen eseményt, mely a külügy- miniszterium előtt fölmerült. A kormány nem tehet róla; csak véletlenség az egész, de következménye nagyon szerencsétlen. — Nekem tehát az ellenzék tagjaiból álló mi- niszteriumra van szükségem; mily férfiakat ad ön nekem? Eltalálom, ha mondom, hogy ön Barrott ohajtja, s nekem nincs kifogásom

ellene. Jó ember, ámbár rosz muzsikos, aka- rom mondani, rosz politikus. De az elnöksé- get önnök és nem Barrotnak kell átvennie. Az elnöknek szilárdnak kell lenni, s én csak önre számítok.”

„De Remusat?” „Beleegyezem.” „Duvergier de Hauranne?” „Ah, Duvergier!” „Éz szilárd ember.”

„Szilárd, igen, de az én rovásomra. Hanem legyen. Ezek az ön barátai; hívja ön össze őket. — A személyiségek iránt tehát tisztában volnánk; mit kíván ön a tárgyat illetőleg.

„A választási törvény és parlament-re- form mulhatatlanul szükséges. Én részemről, a választási törvény javításával nem sokat törődöm; de meg kell vallani, hogy a vá- lasztók és választhatók köre nagyon szűkre van szorítva, a mi lehetségesse teszi, hogy a közigazgatás előnyeit egynehány ember kizsákmányolja.”

„Mit gondol ön?” „Ötven követtel s 150,000 választóval több, tökéletesen elegendő lesz.”

„Majd meglátjuk.” „De még ez nem minden. A jelen kama- rával én és társaim nem kormányozhatunk.”

„Oh, ön a kamara fölölátását kívánja? Abba nem egyezem soha, semmi áron.” Így beszélve, izgatottan sétált a király a szobá- ban fel s alá. Majd indulatán uralkodva, folytató: „Nekem e perczen miniszterekre van szükségem; ezeket teremtsen ön, s ké- söbb majd megértjük egymást. A kamara fölölátásán kívül, önnök minden kívána- tába beleegyezem.”

„De épen ez az, a mit barátim föltételül kívánának.”

„Mindenesetre nyilvánosság elé hozom a Moniteurben, hogy önt fölölítottam.” És a király azonnal íróasztala mellé ült, s Thiers a következőket mondta tollába: „A király Thierst új kabinet alakításával bizta meg. Thiers azt kívánta, hogy Barrot lehessen mellette, mibe a király beleegye- zett.” Eddig haladtak az ügyek, midőn 3 órá- t ütötte.

„Mikor jön ön vissza?” kérdé Lajos Fülöp. „Uram, rajta leszek, hogy önnök minisz- tereket szerezzek, s azt hiszem, hajnalig ta- lállok.”

„Addig aludni fogok. Tehát reggel 8—9 óra-ker látjuk egymást.”

„A főkérdés felől még nem vagyunk tisztában.”

„Tudom.” „Magától érthető, hogy azon esetben, ha megegyezni nem tudunk, a kabinetbe nem lépünk. Akkor szavam nem kötelez.”

„Természetesen; akkor én is szabadon rendelkezhetem.” A király csemetett, s az imént írott sorokat a Moniteur nyomdájába küldé, s azután a már épen bucsúzó Thiers- nek mondá: „Majd elfeledtem önnel tudatni, hogy Bugeaud tábornokot az összes hadse- reg főparancsnokává neveztem ki. Keresse ön fel; önök mint belső barátok, könnyen megértik egymást.”

Thiers, némi zavarral, hallgatott. „Mi lelte önt? Azt hinné az ember, hogy önnök Bugeaud kinevezetése nem tetszik.” „Uram, én szeretem a tábornagyot, s ko- runk első harcosának tartom. De Bugeaud kinevezetése egyenes ellentétben áll azzal, mintha ön az ellenzék sorából választandó miniszterium egybeállításával akarná meg- nyugtatni a fölízgatott közvéleményt.”

„Csak nem akar ön ily válságos pillanat- ban a kezemből levő törtől is megfosztani?” „Nem. Iparkodni fogok, hogy a táborna- gyot társaim részére megnyerhessem.”

A szádélói völgy.

(Alaprajzzal és 9 képpel).

(Folytatás.)

A regényes völgy, igazabban: hasadék szűk utján tovább haladva, a sziklák új meg új, változatos alakzatait találjuk.

Mielőtt tovább mennénk, elmondunk itt egy regét, mely a völgy alakulására vonatkozik. A nép képzeletében támadt mese az, mely a bírálatot ki nem állja, de elmondjuk úgy, a mint itt a nép ajkán él.

Attila fia örök békétlenségben élték a egymás ellen törve, szüntelen háboruskodásuk által egymás erejét gyengítették. Első következménye az lett, hogy a birodalmukat alkotó, különféle nemzetiségű meghódított népek felhasználták az alkalmat, egyesültek, hogy elnyomóktól megszabadulhassanak. A fölkelő népek annyira összeforrtak, hogy a hun királyi hercegek táborába egymás után vezették a csatákat.

A hunok főereje Irnak vezérlete alatt kelet felé menekült, a megbécszett Dengesich és Ellák, kevés híveik kíséretében észak felé tartottak. De a keleti góthok és géták által üldözötve, ők is elszakadtak egymástól. A sebesült Dengesich herceget felültették Attila szárnyas lovára, mely bérzetetőkön haladva száguldott a messze távolba.

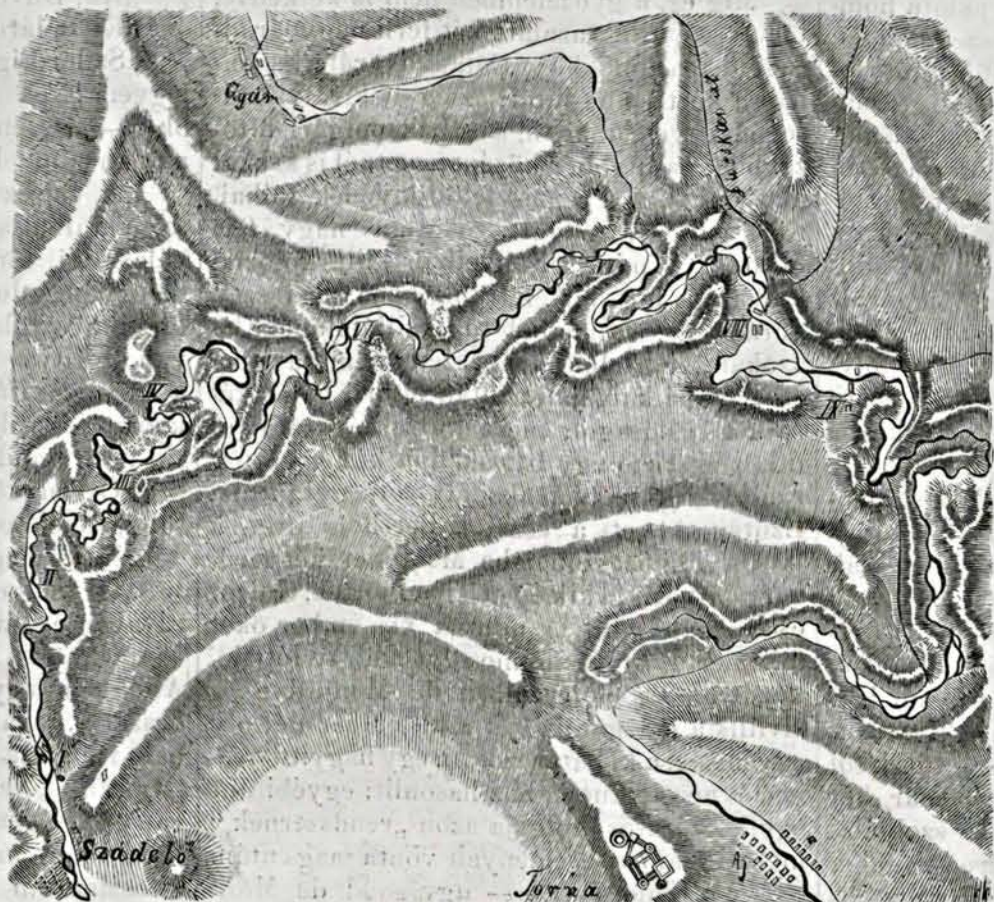
Tornamegyéhez érve, az e megyét átmetező hegyvonalon élezetén haladva, szilaján ugratott a Szádélói völgy egyik sziklájáról az átellenesre (hol maig is mutatnak egyik szirt sima lapján patkó- és szögnyomokat.) Az elgyengült herceg a ropant száguldásban nem bírta megtartani az egyensúlyt a repülő lováról alábukott. A később utána jött Ellák és kísérete feltalálta holttestét a völgyben el is temette. Maga Ellák pedig, az egyenetlenkedés bünbánatától üldözötve, maga számára lakást alapított (lásd alább IX. képen egy forrás mellett látható u. n. darázkobányát,) vert hadának népe pedig az innen egész a Mátráig terjedő hegyek oltalmában telepedett meg. Az elesett herceg emlékére neveztek el a patakot, melyben holttestét feltalálták, Szár vagy Zár patakának s a környező hegyeket Zár vagy Szárhégyesség szikláinak.

Igy szól a mese. Azonban haladjunk tovább megkezdett utunkon.

III. szám alatti képünk egy magán álló, mintegy 2000 láb magasságu szirtet mutat, melynek a nép *csukorsüveg* nevet adott. Ezen szirt a többiekől külön válna, a mint ágasbogas társai közül a háttérben kimagasodik, a sziklacsoportnak mintegy árcsozát mutatja.

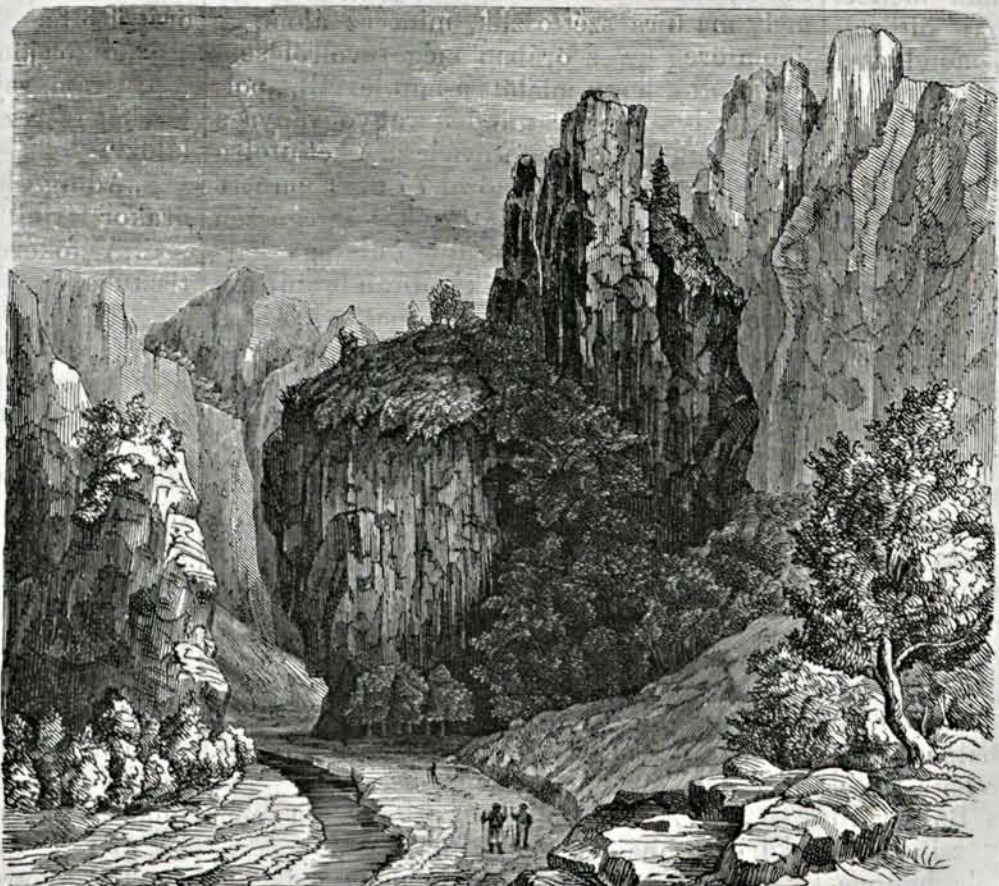
Ehhez is egy szép regét kapcsol a nép képzelete. — Hadd mondjuk el ezt is. — Számos évvel ezelőtt egy szép szádélói szűznek, a vidék legzebb leányának, azon hőbortos gondolata támadt, hogy ő csak azon ifjunak adja kezét és szívét, a ki azon szirtszeloptot megmászza s az első ölelére ott tárja fel karjait. — A leány maga, mesés ügyességel, nehézség nélkül járta a sziklák magasait. A legbátrabb ifjak vállalkoztak a szép díj elnyerésére, de elcsüggedve s türelmüket veszítve hagytak fel veszélyes és sikertelen kísérleteikkel. — Volt azonban egy, a kinek szerelme lángóbb volt, semhogy a legyőzhetetlen akadályon

ne diadalmaskodjék, s ki az imádott pályabérért végkép kockázra tevő életét. Tudtára adta a különözködő hajadonnak, hogy kész megküzdeni a nagy feladattal. — A szirtfokon végbemenendő jegyváltás megbámulására nagy tömegekben sereglett össze a vidék népe. A szép hajadon, örvendve a bátor ifju elszántságának, vidám kedélyvel állott már a tetőn, a vadon vi-

A szádélói völgy alaprajza.

rágaiból kötött koszorúval kezében, gyönyörködve szép völgyében, ki könnyű káoszakkal közeledett feléje. Ez mindig közelebb ért a célhoz; már fel is lépett a szédítő magasság legkeskenyebb fokára, — de az öröm túladó hatalma, a közelgő percz üdvösségének előérzete megkábította agyát. Már csaknem érinték a szép aratólókjai, midőn megtántorodva elcsuszott. A

Szádélói völgy. IV. A bástyákó.

leány az ijedség éles sikoltásával ragadta meg dolmánya szélét, hogy bukását feltartóztassa, s a kétségbeesés erejével tartá fenn egy másodpercig — de többé nem volt szabadulása, s mindkettő, ara és völgyé, a feneketlen mélységbe zuhantak, s ott egyesültek a halálban.

A boldogtalan pár emlékét egy kereszt jelölte, mely — vezetőnk állítása szerint — néhány évtized

előtt még a tetőn állott, de a vihar ezt is losodorta, s most nem akad legény, a ki új emléket merne föltenni, mert — mint babonásgra hajlandó öreg vezetőnk mondá — Zár szelleme, ki ezen sziklákon uralkodik, csak feddhetetlen tiszta életű ifjunak engedje meg a tetőre jutást.

IV. szám alatti képünk a *bástyákó* nevű sziklatömeget mutatja, mely további vándorlásunkban egyszerre előtűnik áll, s váralaku tömegével mintegy elzárni látszik utunkat.

De csakhamar ismét megnyílni látjuk szűk pályánkat, s mint V. számú képünk mutatja, előtűnik áll a *fürkő* névű szikla, mely a „csukorsüveg” magasságát $\frac{2}{3}$ részben éri el.

Ferde állása miatt újabb időben *pizai torony*nak is nevezik.

Közéleiben, balról az előtér felé a *ravatal* vagy *sírkő* hever.

Ez jeleli, a rege szerint, Dengesich hun királyi herceg nyughelyét.

Végre, mielőtt tovább haladnánk, itt közöljük a Szádélói völgy átnézésére szolgáló *alaprjzot*, mely, nem ugyan mérnöki pontossággal, de mégis eléggé érthetőleg adja elő a völgy kanyarulatainak képét.

A közbeszurt római számok, képeink számaival egyezőleg, az egyes nevezetes pontok helyeit jelölik.

(Folytatás következik.)

A jóslatokról.

(Folytatás.)

III.

A *csillagjóslat* eredete a történelem előtti homályban vesz el; azonban, a menyire a tudományos kutatások azt sejtetni engedik, legelső gyakorlóit a csillagjóslatnak a phoeniciaiak, mások szerint a chaldéusok, vagy az egyiptomiak voltak, kiktől átszivárgott más népekhez is. — Az ég-tünetek véletlen szemlélete, egy lebkő, egy csillagtisztulás, vagy egy üstökös látása az elálmélkodottnak elég lehetett arra, hogy azt valami megfoghatatlan erőnek vagy hatalomnak tulajdonítsa, mely erő, vagy hatalom, az emberi sors intézője lett, s a meglepő büvös tünemény hivatott magyarázóit az ó világ minden népeinél a hittanítók, a papok voltak, kik a nép hiszékenységének egy új bálványt állítottak saját tehetségükben, a jövő megjósolásában, s az ég boltozatát tüneményeivel együtt jóslatuk körébe vonták, azokból magyarázván a jövő elfátyolozott titkát. Az alap, melyre ezen jóslatokat építették, azon felállított tételen nyul-

godott, hogy miután minden teremtmény egymással összeköttetésben áll, az ég, föld, az emberek, a csillagzatok is oly viszonyos rokonszenyben vannak, hogy a csillagzatok változtatásával az emberek sorsának és életfolyásának isváltoznia kell, s e változást a csillagzatok okozzák. A phoeniciaiak egyik leg-

régibb írója, ki jóval előtte élt Trója elpusztulásának, s ki hazája történetét megírta, Diodorus szerint szintén a csillagjóslatot üzte, s ezen mesterségének gyakorlata által olyan találmányra jutott, a mi a világon a tudomány emberelelőtt a legnagyobb szerű, s a mi által lehető az, hogy a tudomány elterjedjen minden népek között. Ő volt ugyanis, a ki a *betűírás*at feltalálta *), s a beszéd részeinek elrendezését megállapította. Ez volt legislegelső jótéteménye a csillagjóslatnak. A csillagjós figyelte az égi testek koronkinti állását s azok szerint jóslta meg a jövőt majd a mint változott, vagy fényesebben ragyogott, vagy elhomályosult. Midőn ez embererő feletti hatalma a csillagoknak a népek között általánossá lett, átment a vallás tanokba is, s innét támadt a nap-, hold-, s csillagimádók vallása. Az égi testek folytonos vizsgálata okvetlen azon következtetésre vezetett, hogy azok bizonyos rendszer után változnak, úgy fekvésre, mint távolságra, s tapasztalták, hogy némely csillagok bizonyos időmultán visszatérnek helyükre, mások meg nem mozdultak. Innét támadt a csillagzatok járásának tudománya, mely rendszeresített, *astronomiának* (csillagászatnak) neveztetett. Ez volt második nagyszerű diadala az eleinte csaláson és tudatlanságon alapult csillagjóslatnak. Ezen tudomány minden népnél honos lett, de a görögök kiválólag foglalkoztak vele, mint a mely nép korszakát műveltségben felülhaladta. Már Krisztus előtt 640 évvel foglalkozott az astronomiával Thales, ennek tanítványai Anaximander és Anaxagoras; később Pythagoras, Democritus de Abdera, ki legelőször állította, hogy a tej-ut csillagokból áll. 433 évvel Kr. e. Meton és Euctemon, 281 szamosi Aristarchos, 240 Kr. e. Erathestenes, Hyparchos Bithyniából 140 Kr. e. Az araboknál híres csillagjósok voltak, kik egy szerszmind a csillagászatot művelték, ugymint Almansor 760 Kr. u., Al Rashid 790 Kr. u., Almamun 815, ezután Alfraganus, Thalos ben Korah, Albatonius, Arsalech Toledóból; Geber ben Ofa Sevillában, Alhazen, Ebu Rashid Marokkóban, Roszin Eddin 1260 Kr. u.

Az újabb időkziak, kik a már megállapított csillagrendszer mesterei voltak, s kiktől mostani lendületét és megváltoztatásait nyerte ezen tudomány: Purbach, ennek tanítványa Müller János, más néven Regio-Montanus, Kopernikus Miklós, Galileo Galilei, Tycho de Brahe, Kepler, Huyghens, Newton; Henel Danzigban, Dominico Cassini Monzából, Römer, Flamsteed, Haley, Brodley, Herschel és számtalan mások.

A csillagjóslat azon szakában, midőn az már majdan csillagászati tudományává vált, az azzal foglalkozók két részre szakadtak; romastonnak fia — nem az, kinek a Zenda-vestát tulajdonítják — Domigeronto, Apollonius, Hostones, Dordanus, Eudoxus, Alchindus, Rogerius, Lichtenberg, Indoginus stb., a mesterséges csillagjóslat tanítói pedig Pto-

* Kállay: Pog. magy. p. 49.

voltak ugynevezett természetes és mesterséges csillagászok és e szerint neveztek el *astrologia naturalis*, vagy *astrologia artificialis*nak.

Mindazáltal mind a két rész egyen-

lomeus, Firmicus, Albumazor, Abaoli, Abraham, Dorotheus stb.

Hogy a csillagjóslat üzése korlátozva volt, és a népek társadalomá alakulva, a vallási forradalmak után a hitnek kárára lehetett, ez világos; de bajos volt a megrögzött szokást, a népek babonás előítéletét eltörölni. Hogy minő súlyos büntetéssel járt ez, álljon itt Aquilla esete. Aquilla az ó testamentomnak leghíresebb fordítója héberből görögre, Adriánus császár parancsára Jeruzsálem újra építésének vezetésére küldetett. Ez alkalommal gyakran látta az apostolokat és társalkodott is velök, s az ő szent életükkel, szokásaikkal megismerkedvén, annyira megtetszettek neki, végre kikeresztelkedett. Azonban Aquilla a csillagjóslattal is foglalkozott, s oly mértékben folytatta e szenvedélyt, hogy a miatt megintették; de ő daczára ez intésnek tovább is gyakorolta azt, végre a püspökök által e miatt egyházi átok alá vétetett, és a római egyházból kitagadtatott.

Aquilla ezt megneheztelvén, a zsidó-vallásra tért.

Bárminő régi eredetű a csillagjóslat s akár hogyan büntették is azokat, a kik ezzel foglalkoztak, azért mai nap is vannak, kik az ilyen jóslatoknak hitelt adnak, s egymár szerencse-mondatért szívesen csalatják magukat.

Néhány szó a malmokról.

A történet utján tudjuk, hogy az Ó-Testamentom idejében csak kézi malmok divatoztak; később jöttek létre a szárazmalmok, melyek állati segély által őrlték a gabonát; a vizimalmok

Mithridates, Julius Caesar és Cicero idejében veszik kezdetüket, jelesen Strabo, egyike a legrégebb történetíróknak, említi tesz egy vizimalomról, mely Mithridates, pontusi király palotája mellett volt, s úgy tartják, hogy ő volt a vizimalom föltalálója. Pomponius Sabina említi irataiban, hogy Augustus imperator alatt Rómában a Tiber folyón malmok már léteztek; Serbius Palladius pedig szintén akkortáiban tanácsolja, hogy a tartományban szerte, a hol folyók vannak, vizimalmok állítsanak, melyekkel gabonát lehessen őrlni, ember és állat segélye nélkül. — Mindazáltal nyilvánosan és általán csak 398 Kr. sz. u. kezdenek szerepelni, mert ezidőben a törvény is szól a malmokról, s azt mondja, hogy mivel a vizimalmok még igen új intézetek, a nyilvános ótalom által védendőek.

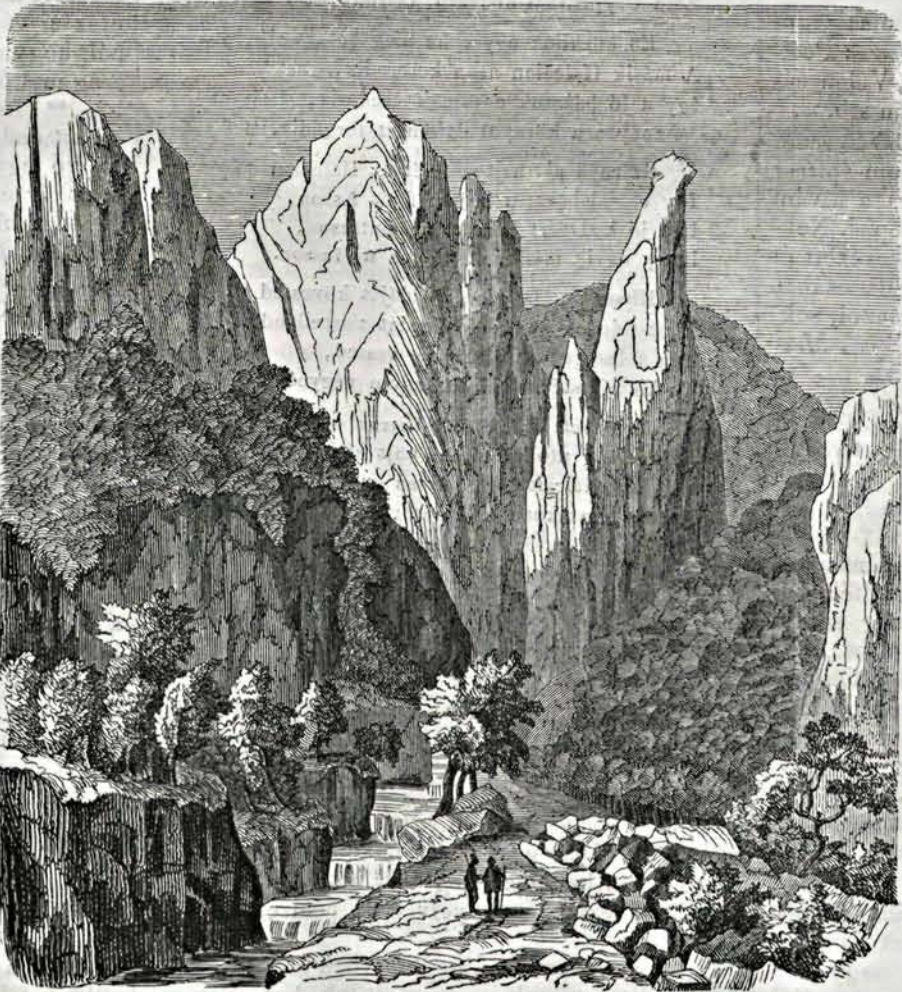
A szárazmalmok keletkezése későbbre esik; ezek főké a keleti tartományokban. Az Asia azon részeiben, hol kevés, vagy éppen semmi folyóvizek nincsenek, divatoztak s most is divatoznak. Feltalálásuk s keletkezésük a 12-dik századba esik, hozzáuk pedig Európába a keresztény háboru alkalmával hoztattak át, s azóta majd minden tartományban nálunk is használatban vannak.

Eddig tehát csak háromféle malmot ismertek t. i. a száraz-, víz- és szárazmalmot. Ezekhez a mult században a gőzmalom is csatlakozott. A régiek közül a vizimalom bir legtöbb előnnyel, mert ha elegendő és gyors folyóvíz van, annyi kőre készíthetjük azt, a mennyire tetszik, mert itt a természet szolgáltatja a hajtóerőt, olcsóbb, mint a költséges gőzmalom, hol a hajtóerőt csupán pén-

Szádélói völgy. III. A csukorsüveg.

(Vége következik.)

Szádélói völgy. V. A fürkő vagy pizai torony.

zért vásárolt szerek segítségével lehetett eszközölni, milyenek a fa, kőszén, stb. Különben ha a vízimalmok az újabb modor szerint vannak építve, kétszer annyit örölnek, mint az ó divatuk, s ha elegendő erős folyású vize van, annyit örölhet egy pár vízi malomkő, mint egy pár gőzmalomkő, de vízhiány vagy vízjárat esetében, a gőzmalom hatalmas vetélytársa lesz.

Azon kell tehát iparkodni, hogy a malom, az újabb modor szerint átváltoztassák vagy építessék, mert az ily malom nemcsak hogy kétszer annyit öröl, mint az ó divatu, de a megörölt gabonának lisztje is a czélszerű, lisztisztító szerkezet által szép eredményt mutat. A szélmalom sok nehézséggel küzd; itt csak akkor örölhetni, ha szél van, a mi pedig néha hetekig sincs. A szárazmalomnál meg az a baj, hogy legalább egy pár lovat vagy ökröt kell küldeni a malomba egy cseleddel, ha öröltetni akarunk, s ha a malom járása rozsz és nehézkes, akkor a két állat is csakhamar kifárad, s fel kell váltani.

Mind e nehézségeken segített jelen századunk a gőzmalom által. Jelen korunkban a mindinkább elterjedő gőzmalom roppant fontoságának a kereskedés tekintetében is, mert míg eddig a kereskedés után hazánkban csak nyers gabonaneimeink jutottak a piacra, most már a szépen megörölt gabonaliszt keresi meg a külföldet, sokszor nagy küldeményekben; s általában véve a lisztet sokkal könnyebb is szállítani, mint a gabonát, s nem is romolhatik el oly könnyen.

Az első gőzmalom a múlt században 1788. Londonban állítottatott fel, midőn a nagybíró gépész, Watt a gőzgépet malmok használatára alkalmatlanná tette. A malmok belső szerkezete is sokáig el volt hanyagolva. Végre Evans Olivier amerikai polgár, új rendszert talált fel a malmok belső besztására, járatarára s felszerelésére nézve, s most az ő modora divatozik majd mindenütt.

A gőzmalomok, belső szerkezetükre nézve nem igen térnek el a közönséges háromrendű malmoktól; itt is minden kő 2 darabból áll, t. i. az alsóból, mely szilardra áll, s a felsőből, mely saját tengelyen forog; továbbá a garatból, az orsóból, a fogas- és hajtókerekből, csak hogy az egész szerkezet, melyet a közönséges malmoknál, víz-, szél-, vagy állat-segély hajt, itt a fogaskerék és szíjak segítségével a gőzgépet által hajtják; s ily gőzmalom éjjel-nappal járhat, csak legyen mindig elegendő őrleni való; a jól berendezett gőzmalomnál a kezelés igen egyszerű és könnyű.

Hazánkban eddigelé már szép számmal vannak elterjedve a gőzmalomok, nevezetesen: Pest-Buda közt működik 7, Debreczenben 1, Velenczében 1, Szarvason 1, Aradon 1 gőzmalom stb.

Helyén látjuk itt megemlíteni Szabó Ferenc hazánkfiát, ki mint gépész, jeles malom-építész is, s akár közönséges, akár gőzmalomra a kívánt tervet elkészíti, s a terv szerint fel is építi. Neve azoknál, kiknek már eddig malmokat tervezett és épített, ismerve lesz; gyára az 5 pacsirta-utczában Pesten van. Nem kell tehát külföldre menni, sokszor igen drága tervekért. K. M.

Irodalmi régiségek.)

IV. A halcionról. 1625-ből.

A „Halcionról“ szóló versezet, mint a vég versszak mutatja, hét év híján harmadfél száz éves. Anyagja — hitem szerint — még sokkal régiebb, jóval túlhaladja a másfélszer évet. Mert kétségben kívülnek látszik, hogy szerzője Ovidius „Metamorphoseon“ (Átalakulások, vagy más alakra változások) című munkájából vette versezete anyagját, **) hol Ceyx és Halcyon egymás közötti viszonya, hitartó nagy szerelmők és hűségők a életük végtörténetei oly remekül vannak rajzolva, hogy ezen rajz bármelyik újabb korbeli költő remekével kiállja a versenyt.

Páriz-Pápai „Dictionarium Latino-Hungaricum“ ában a halcionról (halcedo) ezt mondja: „Oly madár, mely a télben jég között nagy mesterséggel csinálja fészékét.“ A természetvizsgálók a halcion — alcion — alatt gyakran jégmadarat (Eisvogel) értenek. ***)

*) Lásd a V. U. f. évi 1, 10, 14-ik számát.

**) Metamorphos: Lib. XI. Fab. X.

**) Nouveau Dictionnaire François Allemand, et Allemand François à l'usage des deux Nations. Első kötet. 79-dik lap.

Szoktak házásokat meg ajándékozni Mert a vendégeknek tiszták azt jelenti, Egy kis ajándékot imén is mutatni, Akarom példájul az Halcionzt adni.

Természeti az szép Halcion madárnak Telben a tengeren rak fészék magának, Iminnen amonnan szelvének támadnak Azokkal sem gondol hűséges társának.

Ezen sorson fordul házások kokcjája, Mert eöket bü bánat éri sok nyavaja, Szegénység, betegség kísértett sok próba, De mind ezekben is erős a hit lánca.

Plutarchus azt írja több írásai közt, Az Halcion madár sokat szenved telben, Boldogaszony hónap hideg szelében, Kikölti fajt jég között fészékben.

Hasonlók ebben is a szerelmes Anyák, Mikor magzatjokat ez világra hozzák, Csaknem halált hozó szenvedést látják, Mégis Gyermeküket látva kívánják.

Az him az jég körül a hiba kirepül, Valamit fészékhez hozni cledelő, Az nőtén Halcion addig fészékben ül, Gondgyát esirkeinek viseli egyedül.

Néha házatoktól férfiak kiléptek, Étel ruházatot hogy ti keressetek, Gondolt jó viselven otthon feleségtek, Hogy ne következzék kárja megjövésétek,

Visel szorgalmatos gondott fiaira, Mitt az edgyik béhoz másik ki nem hánya, Fiasnak magának az Halcionzt tartja, Illyen egyességben él az két madárka.

Soha az jó Férfi annyit nem kereshet, Mellyet az rossz asszony ki nem csiripelhet, Iczével, meszelyvel, pintel ki nem mérhet Nem lesz Halciónhoz hasonló az elett.

Karcsu és szép vékony az Halcion nyaka Legyen Asszonyomnak csak vékony az toroka, Ne esküdgyék sokszor izére palaczkára, Hogy ágyra ne ejse az jó boros kánna.

Eörülnek egymásnak az szép Halcionok, Gyönyörködnek egyutt így a szent házások, Egyességben élnek nem viszálgatnak, Szállanak fejekre Isteni áldások.

Rósnál ékebb az Halcion tolla; Így a jó asszonynak tisztaság ruhája, Olyan Halciónnak mint zöld ág az orra, Zöld Czyprusnál kedves Asszony ékes szava.

Eő közzüllök egyik ha meg betegszik, A másik Halcion azon keseredik, Így a jó házások egy-mást eszedzik, Asszony ura körül öörömet forgódik.

Szárnya alá hajtja fejét az Halcion Így engedelmessen hajcsa fejét Asszon, Ura jó kedvéért komort ne mutasson, Hogy egyik másiknak utána ne fusson.

Illyen az Halcion, példáját kövesse, Mint fejedtet Asszony Uradat tiszteljed, Teis feleséged férfi meg ne vessed, Ez kis ajándékot szívből adom végyed.

Ezer hatt száz fölött huszon egyedikben Az fársáng utolyán íram bójt előben, Egy kis Halciónot adék az énekben, Az új házásoknak első öörömeiben. Amen.

Közi Barla-Szabó János.

Egyveleg.

— (Egy magyar zenésztársulat Münchenben). Bajorország fővárosából veszszük a következő tudósítást: München, jul. 21. Ki nem tapasztalta volna már azon örömdetes meglepetést, midőn szülő városától távol egyes jó ismerősök felkeresik? Épen olyan kellemes meglepés a külföldön, távol hazájától saját anyanyelvét és nemzeti zenéjét hallani.

Ilyen örömdetes meglepésben mi Münchenben lakó magyarok is részesültünk. A mi szombaton hirdették a falragások, hogy Vörös Jancsi jeles zenekarával Győről, a Westendhallában fogja megkezdeni előadásait.

Nem szükség mondanom, hogy a legnagyobb öröm fogott el mindnyájunkat. A múlt évben szintén itt voltak, de felelte rossz idő járt rájuk, míg most ellenkezőleg áll a dolog; a múlt évben vetettek, és az idén aratnak, mert a hol Vörös

Jancsi most fellép, ott zsufozásig megtölt teremben hallhatjuk azon kedves hangokat, a melyeknél, daczára a mostoha időnek, bűnkát egy időre elfelejtjük.

Vörös és derék társai mindenütt a legnagyobb tetszésben részesülnek, és a müncheniek azon csudálkoznak legtöbbit, hogy hogy lehet oly szép operákat és csárdásokat stb. „sugó“ nélkül oly ügyesen és hiba nélkül eljátszani; a csárdák különösen kedvelik, és csak látná ön, szerkesztő ur, mily feszült figyelemmel kíséri végig a közönség a csárdást, mily mereven függesztik szemüket egy tárgyra, félvén hogy egy hangot elvesztek, s mily élénken kezd az arc kiderülni, midőn ráhúzzák a „frisset“ és minő élénk testmozgásba jönek még az öregek is.

Mult hétfőn szememmel láttam, midőn egy itteni ünnepelet zeneművész egy operarézt eljátszása után Vörös Jancsi jobbját megragadva, azt megszorítva a legnagyobb elismerését fejezte ki neki és társainak. A bámulás legnagyobb tárgya az cimbalom, minden darab után a közönség ellepi az állványt a hol a zenészek ülnek, mindegyik látni akarja azon hangszert, a melyből a játszó a legnagyobb biztossággal és ügyességgel tud oly szép hangokat kicsalni, mindamellet, hogy tüzes zemeit játékközben a nagyszámmal össze jött közönségen legelteti. — A köztetszési nyilatkozás tegnap este magas fokát érte el, midőn a cimbalmos egy szép szólót a legnagyobb ügyességgel játszott el, a mi a derék játszóknak roppant tapvihart, háromszori kihívást, virágokért és számos kézzszorítást jövedelmezett. Legkedvesebb darabok lett a münchenieknek a Rákóczi-induló, annyira, hogy ha Vörös Jancsi a közönség kíváncsalmának megfelelni akarna, akár más se játszanék a Rákóczinál, a mi közönségesen ugys minden este 2—3-szor meg szokott nagy tapvihart között történni; akár melyik részében a teremnek hallja az ember a közönséget beszélni, mindenütt a magyar zenészekről a leghizelgőbben szól a dicséret. Még az öreg urak is, a kik oly nagyon vigyáznak egészségükre, nem igen távoznak, míg nem látják a bugót a zsákba tenni, ekkor a közönség egy nagy tömegben hagyja el a termet, s a sötét éj tük uralmát ott, a hol pár perc előtt a gázvilágban uszó teremben vagy másfélszerre menő előkelő közönséget egész, a lelkesedéssé, a szűnni nem akaró taps közt mulattatott a derék barna fiuk jó zenebandája.

Hazánkfiak itt szép számmal vannak, és számuk naponkint szaporodik; pedig milyen keveset lehetett még csak három év előtt is látni! Bár ezen utazási vágy közös volna hazánkban iparos fiainál, hogy egykor haza kerülve nagy Magyarországot méltó fiaik lehessenek! — J. K. iparosgesztől.

** (Bayer József meghalt.) A mult időkből sokan emlékeznek még e férfira, ki mint katona és író egyaránt ismeretes volt, s hazánk közel mult történetében is nagy szerepet játszott. Bayer Pesten született 1821. márt. 19-én, a váci katonai növendékben, később a bécsi mérnök akademián tanult kiváló szorgalommal, s mint gyalogsági hadnagy Csehországban állomásozott. 1844-ben visszalépet a katonaságtól a magánéletbe, irodalmilag foglalkozott; 1846-ban Mannheimben az „Osterreichische Flüchtlinge“ című könyvet adta ki. Ezután Svajcza ment s résztvett az ottani szövetségi háboruban; 1848-ban a forradalom közepette Berlinbe érkezett. Onnét visszatért hazájába, mint tiszt Moga hadtestébe lépett, s Pozsonyban megismerkedett Görgegyvel. — Később benső barátok lettek, s a mily gyorsan emelkedett Görgegy fővezéré, oly hamar lett Bayer ezredes a táborok főnöke; mint ilyenek nagy volt befolyása az események fonalára. Buda ostromát és bevételét vezette; Tisza-Fürednél Dembinszkyt elfogta, s Világosig a hadseregnél maradt. Innét a többi hadi fogolylyal Aradra szállították, hol halált mondtak rá; de az ítéletet aztán több évi fogságra változtatták. 1852-ben az amnestia visszaadta szabadságát, s ez időtől fogva hol itt, hol ott élt, leginkább irodalommal foglalkozva; az utóbbi időben a magyar forradalom történetének megírásához fogott. A sok oldalú tudomány-nyal és alapos műveltséggel bírt férfit a mult hó 11-ikén, a gleichenbergi fürdőben szolította el közlünk a halál.

** (Két léghajós póré.) A Godard testvérek perbe fogták Nadart, s tőle 22,596 frankot követeltek a „Geant“ léghajóra tett költségek fejében és a két léghajói utazásban részvétükért. Nadar viszont 50,000 frankot követelt a Godard testvérektől a „Geant“ jótalan felvételéért. A pert Nadar vesztette el s Godardéknak 7457 frankot kelle fizetni.

Fáy András halála.

(Szül. 1786. maj. 30.; meghalt 1864. jul. 26.)

Alig panaszkodtunk el azon nagy veszteséget, melyet a magyar irodalom és közélet egy jeles fiának kora halála által a mult héten szenvedett: ismét új gyászunk vagyunk hirdetői. Ezuttal irodalmunk legidősb bajnokának sirja felett állunk megsomorodott szívvel, de a büszkeség azon érzetével is, melyet egy híven és dicsően befutott hosszú életpálya végénzésé ébreszt kebleinkben.

Fáy András azon közel 80 év alatt, melyben az ég kegyelme a földön részletet, dús mértékben szerze érdemeket a nemzet tisztelésére s az utókor hálájára. Csaknem utolsó lehelleteig hatott és működött azon körben, melyben a test megtört ereje nem gátolá meg egészen örök ifju szellemének tevékenységét, az irodalom körében. De Fáy András nem csupán mint író vivott ki hervadhatlan babérokat, hanem az élet gyakorlati terén is kiérdemelte a polgárkoszorút. Ötven év óta egyre hangzik Magyarországon Fáy András neve, s az idő változandósága közben nem akadt ok és körülmény, mely e név fényét csak egy percze is elhomályosíthatná volna. A gyakorlati bölcsesség és kedélytisztaság, mely irodalmi művein átvonul, jellemezte az életben is minden lépését, a jó és rossz napokban egyaránt.

Mint politikus, a józan szabadelvűség képviselője volt mindig a magyar ország és megyegyűléseken; társadalmi terén pedig, a hol csak alkalm akadt, a közélet szépítésére s javítására s a köz- és magán jólét emelésére fordította minden idejét, a mit eléggé bizonyít az ő serkentésére létrejött számos közhasznú intézet, (többi között a takarékpénztárak, növelők és tanítézetek).

Fáy András munkásságának két fő indítója volt: a hazafiság s az általános emberiség iránti érzet. S azért az ő műveinek kiváló sajtósága az, hogy bennök a nemzeti szín és zamat mindig összhangzólag olvad egybe az emberiség általános érdekével. Az ő iratainak olvasása a lélekre mindig vidámító, jótékony hatást fog gyakorolni, s a mellett nemesíti az erkölcsöt, mivel és finomítja a szellemet.

A vesztés nagy, melyet a szeretetreméltó bölc s tudós halála által szenvedünk, s fájdalomunkat csak azon tudat enyhíti némileg, hogy dicső hazánkfia elhunytával, egy eredményekben gazdag és nemes hosszú életre pillanthatunk vissza s örök időkre ezt állíthatjuk fel példányképpül és buzdításul minden jövőendő nemzedéknek.

A köztiszelelemben állott szelid lelkü öreg testi állapota már hosszabb idő óta tartá folytonos aggodalomban családját, míg végre jul. 26-án reggel vég-elgyengülésben csendesen jobblétre szenderült. Temetése jul. 28-án d. u. 5 órakor ment végbe nagy ünnepélyességgel; tisztelőinek, barátainak, pályatársainak s a fővárosi lakosság nagy számának gyászós részvéte mellett. Holtestést a kalap-utczai házból a rózsá- és városháztéren, váci- és urutczán keresztül, a barátok terén, az egyetem- és kecskeméti-utczán végig kísértük a ref. templom sírboltjába, hol a haza szolgálatában kifáradni nem tudott drága hamvak az örökálmát aluszzák. A háznál ft. Török Pál ref. superintendens ur tartott csendes imát; majd a templomban Török Pál és Székács József superintendens urak tartának megható gyászbeszédet, a boldogult érdemeinek méltó dicsőítésére. A fővárosi hatóságok és köztintezetek legnagyobb része, s ezek között különösen a tud. Akademia és takarékpénztár hivatalosan és nagy számmal voltak képviselve. Az Akademia küldöttei élén ott láttuk a másodelnököt Böttvös József ö mltgát is. A koporsó körül az Akademia és takarékpénztár választmányi tagjai közösen vitték a fálykát. Az uri- és egyetem-utca több házárol, melyek előtt a gyászmenet elhaladt, nagy fekete lobogók jelezték a közös veszteséget, melyet az egész haza fájdalmas részvéte kísér.

Az ég áldja meg még hamvaiban is a hű hazafi és valódi ember emlékezetét!

TARHAZ.

Irodalom és művészet.

** (Új regény.) Szentpáli Jankától „Ágnes“ című új regény jelent meg, melynek tiszta jövedelme az alféldi szülőködkök javára volt följánálva, s így ez új regény a közönség részéről kettős figyelemre érdemes. Vettük egyuttal a mű után befolyt jövedelemlről szóló kimutatást is, melyből látjuk, hogy 453 előfizető jelentkezett, s így 906 ft. jött volna be; minthogy azonban némelyek még hátralékban vannak, az eddig befolyt összeg 770 ft. Ebből nyomdaköltségekre volt fordítandó 381 ft.; s így a tiszta jövedelmet még május havában a következő helyekre küldte a nemes szívű adakozó: Kardszagra Papp Mór urnak 50 ft., Félegyházára Mihálovits főbírónak 100 ft., Török-Becsére gr. Bethlen József urnak 50 ft., Szegedre a kenyérszótó bizottmányának 50 ft., Aradra Szende Béla urnak 50 ft., Mezei világtalan festőnek 10 ft., egy szegény özvegynek 10 ft., egy világtalanok 2 ft. Összesen 322 ft. A hátralékban levő 143 ft., s a még befolyó jövedelem célhoz juttatása iránt is intézkedés fog történni. — S midőn az írók gyűjtőinek, áradozásukért köszönetet szavaz, egyszerűségi sajnálatot jelent, hogy fényesebb eredményt nem mutathat elő. De az eredmény is egész mértékben megérdemelt a mélytánylatot, s bár minden honleány ily mértékben segíthetne, ha a jótékony czélok áldozatra szőlítják. — A könyv melynek ezután befolyó jövedelme is jótékony czélokra lesz fordítandó, Demjén és Sebes pesti könyvtárosok bizománnyában folyvást kapható.

** (Gazdasági zsebnaptár.) Kodolányi Antal gazdasági zsebnaptára, a szokott díszes kiállításal a jövő 1865-ik évre is meg fog jelenni. Tartalma úgy lesz összeállítva, hogy a gazdaság minden ágában tájékozást nyújtson. A naptár mellé, jegyzetek számára, külön csinos havi füzetek lesznek csatolva.

** (Szalay László mellszobrát) melynek most rajzát közlöljük, Lackner Sándor győri születési s jelenleg Pesten működő szobrász készíté, kinek műtermében, Dorottya-utca 4. sz. alatt, most is több jeles hazánkfiának mellszobra. — A megrendelésre több becses s művészi értékkel bíró mű készült, mire a művészet kedvelői s pártolóiának figyelmét fölhívjuk.

** (A megyei let jövő évi mulajpa.) A magyarországi megyei let igazgató-választánya jövő évi mulajpa Székely Bertalan azon kiténő festményét választotta, mely Lajos király holtestének fölfedeztetését a mohácsi gyásztéren ábrázolja, s mely lapunk 1860-iki évfolyamában is közölve volt.

Egyház és iskola.

** (A dákán-választások a pesti egyetemen) e hó 25-én mentek végbe. A theologiai karban Laubhaimer Ferenc, a bölcséletiben ismét Toldy Ferenc, a jogi karban Karvassy Ágost, az orvosiban Lippay Gáspár urak választattak meg.

** (A pesti egyetemen) a történelmi tanszék) új tanárt nyert. Miután Reisinger tudor, a magy. történelem tanára nyugalmaztatásért folyamodott e tanszék ideiglenes pótlásával a bölcséleti kar Kerékgyártó Árpádot, a magyar nemzet művelődése történetének íróját bízza meg.

** (A pesti főreáliskola) folyó évi zárünnepélye ma julius 31-én délelőtti 10 órakor megy véghez, mely alkalommal szavalási és műneklési előadásokat is tartanak. Az ünnepély helye a második emeleten levő nagy rajzterem leendő.

** (Szép áldozat a köznevelés érdekében.) A mint nekünk Moeoldáról írják, Magyar Kossa Sámuel ur fiad birtokából, a nemrég végbement tagosítás alkalmával egy szellő telket hasított ki a még most nem is létező, de létrejehető helyét hitv. iskola részére. A földbirtok az illető ref. lelkész kezelésé alá van helyezve.

** (Az ág. hitv. ványakerületi gyűlések) a következők rendben fognak tartatni: Jul. 31-től aug. 2-ig lesznek a tanárvizsgáló-bizottság ülései. Aug. 3 és 4-én a kerületi közgyűlés lesz tartandó; míg az egyetemi gyűlés napjúl. aug. 24-ike s a következő napok vannak kitűzve. — A gyűlések helyei az ujonnan épült főgymnáziumi épület második emeletének melléktermei lesznek.

Köztintezetek, egyletek.

** (A magyar tudományos akademia) bölcséleti, törvénytudományi és történelmi osztályának jul. 25-én Kubinyi Ferenc tisz. tag önöklete alatt tartott ülésében Thaly Kálmán értekezett az 1708-ban történt trencsényi, illetőleg turnai csatáról, mely II. Rákóczy Ferenc sorsának fordulópontját képezte. — Ezután összes ülésé alakulván a gyűlés, Csengery Antal, mint helyettes titkár, előterjeszté a helytartóknak íratát, mely tudatja az akademiával, hogy a kormány a Kordova ügyében Konstantinápolyba utazandó Akademiai tagok utiköltségére semmit sem utalványozhat. — Fölalvástott id. gr. Teleki Domokos, mint alelnök, s Knöpfel Vilmos mint titkár, levele, melyben az akademiát a magyar orvosok és természetvizsgálók M. Vászárhelyt tartandó tizedik nagygyűlésére meghívják. Határozatba ment, hogy az akademia jelentkező tagjai az akademia küldöttégeképen fognak a nevezett gyűlésen megjelenni. — Végül a pénztárnok jelenté, hogy az akademia tagjai boldogult társuk, Szalay László arczképére már eddig annyit írtak alá, hogy az arczkép elkészítéséről is lehet gondoskodni. A gyűlés abban állapodott meg, hogy h. Böttvös József alelnök kéresek föl, sziveskedjék, egy pár tagot maga mellé véve, ez ügyben intézkedni. — A jelen ülése, a nyári szünet előtt, az akademiának utolsó ülése volt. A legközelebbi ülés október első hétfőjén lesz.

Balesetek, elemi csapások.

(A vihar mint gyilkos.) Ujvidéken a közlebbi napokban dühöngött vihar egyéb pusztításain kívül, sajátosságán módosult meg egy napozást, a ki egy kapuban állva, késsel kezében, épen kenyeret, midőn a szélrohamba kaput bevágta. Ez épen könyökét érte, s a kést oly erővel dőtte gyomrára, hogy nemsokára meghalt.

Mi újság?

(A nemzeti színházban) holnap, aug. 1-én, kezdik meg egy havi színet után az előadásokat. (A budai népszínház) jelenleg a válság pillanatait éli. Az igazgató és a tagok közt történt meghasonlás után, előbb az igazgató tartott néhány párthívvel előadásokat; azonban Molnár a budavárosi polgári törvényszék a személyzet s több hiteles folyamadására, csőd alá helyezte; azóta ismét a személyzet működik, saját javára, Szilágyi Béla rendezésére mellett. Molnár ugyan a csőd ellen fölébegett; de a színház ügye még mindig kérdés alatt áll, az ügyet a törvény utja igazítja el, azért hozzá szólanunk tartózkodunk; legfőkébb azon ohajunkat fejezhetjük ki, vajha mielőbb öröndetes megoldást találja.

(A kassai állandó magyar színházra) már eddig is 40,000 forintnál több gyűlt össze. Szép jele azon áldozatkészségnek és érdekeltségnek, melyel hazánk felső vidéke a művészet a különösen a magyar Thalia iránt viselkedik.

(Vidéki színeszet.) Hetényi színtársulata, a mint vélünk tudatják, jelenleg Dombóváron tart előadásokat, a közönség meglegedésére. A társulat 24 tagból áll, s a nők közül Hetényi Emiliát és Molnárét emelik ki leginkább, mely utóbbi a népszínházról a főváros közönsége előtt is kedvezőleg ismeretes.

(A pécsi dalárda ünnepélyén.) — mely aug. 14—16 napjain első nagy dalárda-ünnepély lesz a hazában, — a pesti dalárda 8, a bajai 20, a lugosi 4, a békési 5, a mohácsi 90, az aradi 26, a pozsonyi 24, az eszéki 200, a debreczeni és kunszentmártoni egy-egy tag által lesz képviselve.

(Uj magyar dalárda.) A Komló kis magyar dalárda meglehetősen tetszést arat, kivált mióta a közönség a cigányok hegedűje sirja végig s így az előadás változatosabb. E sikertől biztatva, a Belezny-kert bérleje is hasonló dal-társulatot szándékozik szervezni.

(Érdekes találmány.) A napokban egy különös vendég érkezett a fővárosba, a ki oly mód-szerrel talál föl, s tart föléje fölolvásokat, mely mind a közönségnek egészségi tekintetben, mind különösen az ifjú nemzedéknek a művészet egyes ága gyakorlatában nagy horderejű haszonnal és előnyvel kínálkozik. E férfi Jackson ur, és találmánya: az ujjak és kézcuklok testgyakorlata, mely által mind a billentyűs — mint a hurosszhangszereken mindenki biztos és gyors technikai ügyességet szereshet.

(Az irói segélyegylet javára) Szilácson e hó 19-ikén táncmulatságot rendeztek, mely az említett célra 310 flos, 7 ostrom és 1 Napoleon-aranyat jövedelmezett.

(Játékoság.) Simor János győri püspök a győri kölcsönösen segélyegylet alapját 1000 forinttal gyarapította.

(Népmagyaritások.) Felsőbb engedély mellett, Polomszky Sámuel nyiregyházi lakos „Pataki“-ra, — Deutsch Ferencz József aradi orvos pedig „Tan“-ra változtatták vezetékneveiket.

(Haldózás.) Vizelety Béla, kinek „A Hunyady-ház diadalünnepe“, „Eger ostroma“ s több a magyar történelemből vett képét ismeri és kedvelte fogadta a közönség, s a ki lapunknak is, különösen a régi magyar viselet körül szép tanulmányai által, hosszabb ideig szorgalmas munkatársa volt, pályája közepén, 39 éves korában, e hó 22-én Pesten elhunyt. Benne oly életet oltott ki a halál, mely a hazai festőművészetnek még sok hasznos szolgálatot tenni volt hivatva. Hült porait e hó 24-én tették a kerepesi-uti temetőben örök nyugalomra. Béke legyen hamvai fölött!

(Adakozás.) A Vasárnapi Újság szerkesztőséghez mult heten beküldetett. Az alföldi szülökülködők számára: Mármaros-Viskröl Lugossy Julia asszonyság gyűjtése, földmivelőknek adakozásából, Géresay László lelkesz ur által 15 ft.

(A nők nevei, kik pénzben s természetmennyben adakoztak: L. J. Szabó Pálné, Id. Hanka Mártonné, Bodnár Andrásné, Lassu Mártonné, Ambrus Károlyné, Erneyi Mártonné, Igyártó Károlyné, Istvánné, Bálintné, Józsefné, Jánosné, Lator Jánosné, Horváth Józsefné, Varga Pálné, Mártonné, Istvánné, Bálintné, Özv. Szirmai Mártonné, Györgyné s Józsefné; Szabó Lajosné, Özv. Berecz Mihályné, ifj. Berecz Mihályné, Jánosné, és Józsefné; Bíró Benőné, Opris Károlyné, Özv. Krüztely Simonné és Jánosné; Tóth Mártonné, Szépi Istvánné, Fodó Pálné, Hanka Péterné, Mező Terézia, Burez Pálné, Becske Pálné, s Lakatos Jánosné.)

Az eddigi közlésekkel együtt a fentebbi célra a V. U. szerkesztőséghez beküldött összesen 2721 ft. 98 kr., 150 frank, 65 db. cs. arany és egy db. 100 pftos erd. urb. kötelezvény.

Nemzeti színház.

Jul. 1-től jul. 31-ig szünetel a színház zárva van.

Budai népszínház.

Jul. 22. „A jól örvölt kis ledny.“ Vigjáték 1 felv. Fordította Csepregi. Ezt követte: „Nagy dal-egyveleg.“

Jul. 23. „A sevillei rózsá“, vagy „Egy est Bartolo oroszlán.“ Bohózatos ballet 2 felv. Ezt megelőzte: „A fehér Othello.“ Vigj. 1 felv.

Jul. 24. és 25. „Genouéva.“ Bohózat 4 felv. E darabban az összes személyzet ismét megkezdte működését.

Jul. 26. „A sevillei rózsá.“ Ballet 2 felv. Ezt megelőzte: „Tíz ledny és egy férj sem.“ Vigj. operette 1 felv.

Jul. 27. „A sevillei rózsá.“ Ballet 2 felv. Ezt megelőzte: „Egy szoba két ágygyal.“ Bohózat 1 felv. Fordította Griell.

Jul. 28. „A sevillei rózsá.“ Ballet 2 felv. Ezt megelőzte: „Földszint és lebu.“ Vigjáték 1 felv. Francziából fordította Dósy.

Szerkesztői mondanivaló.

7270. Hanva. A kivel szólnunk kell a kérdéses tárgyban, csak jövő héten érkezik Pestre. Addig is öröndetes tudomást vesszük a szép szándékot, s azon reményben ringatjuk magunkat, hogy nem sokára a legtermészetesebb választással fogunk kiállhatni. Mind a két levelet megkaptuk.

7271. Zircz. B. B. A szoban forgó geographiai kézikönyv adata már elavult. Akkor igaz volt, mert a torony csakugyan nem volt magasabb, mint ott írják; de egy év-tized óta folyvást építgetnek rajta s most csakugyan legmagasabb lesz Európában.

7272. Alkonyatok. Violáról. stb. Tökéletben kíséreltek. „Más szerkesztőnek is ajánljuk.“ Lelki furdalás nélkül nem tehetnek.

7273. Melyiknek volt szebb halála. Jó lesz az ily elmeszülmenyeket — mint eddig is szerényen, de okosan cselekedte ön — még egy darabig „rejtgetni barátjai előtt“, mert ha „nem kaczagjuk is magunkat rajtok holt-

ra,“ de annál komolyabbképpel ohajtuk a további gyakorlat és szorgalmas tanulmányt. Nagyon fiatal dolgok ezek.

7274. Győr. R. K. Köszönettel vettük az új szülímányt a pótlékdátokkal együtt.

7275. Kapnikbánya. A. A. Az arczkép ügyét e részben tett más ígéreteinél fogva, későbbre vagyunk kénytelenek halasztani. Addig is hadd álljon itt szives köszö-nünk.

7276. Szentcs. Sz. J. Vámbéry ur most Angliában tartózkodik. Mikor jön haza, nem tudjuk. A küldött levelet kedvező alkalomig itt fogjuk.

7277. Arkos. D. S. Ohajátást örömmel teljesítettük.

7278. Paris. S. K. A Pest városa építkezéssére vonatkozó terv és indítvány sokkal komolyabb tárgy, sem hogy egy hevenyében irt levél által el, lehetne intézni. Legjobb lesz megvárni, míg ön haza érkezik, a midőn aztán tanulmányainak és tapasztalásainak gyümölcset körülményesen adhatja elő. Addig nem szólnunk a kitűzendő pályadíjakról sem, s nem emlitjük meg ön nemes adakozási készségét sem. A küldött fényképet addig félretesszük.

7279. Kőnényt szedni. A teremtés remeke. Nem emlékszünk rá, hol lett volt alkalmunk, a versírásról önnel személyesen „értekezni; midőn azonban e feletti sajnálatunkat kifejezőnk, egyuttal a versírásra nézve a mi személyes példánk követését melegen ajánljuk. Ne verselj!

SAKKJÁTÉK.

240-dik számú feladvány.

Név helyett ezuttal egy történetet kell elmondanunk, mely mai feladványunknak a rege szerint lélt adott. — Lucifernek tetszett egykor, régen, (az időt nem tudjuk pontosan meghatározni) sétát tenni a földön. Utja közben valami jámbor oroszszal találkozott, ki, őt nem ismerve, egy sakkjátszámra hívta föl. A sátnak természetesen a hozzá jobban illő Státéket választotta. A nagy gondal folytatótt játszma derekán épen a most előtünk fekvő hadálláshoz értek, a mint a sátn a rege legelőnyösebb huszát figyelembe nem véve, a hó Huszárt megérinté. Kezét azonnal visszavonta, de az orosz felpattant, s a sakkszabályokra hivatkozva, mondá: „pièce touché.“ A sátn erre a hó Huszárral a Futárt út, s 22-ik lépésre matot jelentett, a mit a bámuló orosznak — bár az a legjobb védelmi lépéseket tette, — csakugyan meg is adott. — Így mondja a rege, s mi az említett állást csupa kiváncsiságból is közülük, különösen azok kedvéért, kik a lapunkban megjelenő feladványokat nagyon könnyűnek találják.

